

SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRDSUTSKOTTETS UTLÅTANDE 2/2014 rd

Statsrådets redogörelse om planen för de offentliga finanserna 2015—2018

Till finansutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 8 april 2014 statsrådets redogörelse om planen för de offentliga finanserna 2015—2018 (SRR 4/2014 rd) till finansutskottet för beredning och bestämde samtidigt att de permanenta fackutskotten får lämna utlåtande om ärendet till finansutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- budgetråd Outi Luoma-aho, finansministeriet
- ekonomidirektör Mikko Staff, konsultativ tjänsteman Liisa Heinämäki och konsultativ tjänsteman Susanna Grimm-Vikman, social- och hälsovårdsministeriet
- generaldirektör Liisa Hyssälä, direktör Helena Pesola, direktör Mikael Forss och ekonomidirektör Kai Ollikainen, Folkpensionsanstalten

- ekonomichef Antti Niemi och specialplanerare Kirsi-Marja Lehtelä, Institutet för hälsa och välfärd
- biträdande direktör Reijo Vuorento och specialsakkunnig Tero Tyni, Finlands Kommunförbund
- generalsekreterare Vertti Kiukas, SOSTE Finlands social och hälsa ry
- chefsekonom Eugen Koev, Akava ry
- expert Antti Tanskanen, Finlands Näringsliv rf
- ekonomisk expert Joonas Rahkola, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- social- och hälsovårdspolitisk chef Heli Puura, Tjänstemannacentralorganisationen STTK rf
- direktör Rauno Vanhanen, Företagarna i Finland.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Allmänt

Den långsamma återhämtningen i världsekonomin återspeglas också i de offentliga finanserna i Finland. I redogörelsen beräknas den ekonomiska tillväxten stanna på 0,4 procent i år och på 1,4 procent nästa år. Arbetslösheten beräknas ligga

över 8 procent de närmaste åren. Upprepade gånger har vår ekonomi avslöjats vara betydligt sämre än förväntat.

Regeringen har ansett det viktigt att stärka förtroendet för Finlands förmåga att ta hand om sina offentliga finanser och har beslutat om nya åtgärder för att stoppa skuldspiralen. Med åtgärderna ska statens utgifter minska och inkomster

öka med 2,3 miljarder euro. Åtgärderna ska huvudsakligen sättas in 2015. Därutöver har regeringen beslutat om åtgärder som ska stärka statsfinanserna, men effekterna kan än så länge inte beaktas i anslagsramarna för statsfinanserna eller i den makroekonomiska prognosen. Det gäller bland annat strategierna i social- och hälsovårdsreformen. Under sin mandattid har regeringen i olika sammanhang beslutat om åtgärder fram till 2018 som minskar utgifterna och ökar inkomsterna med 6,8 miljarder euro netto.

Anslagen för social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde uppgår till cirka 12,6 miljarder euro under ramperioden. Anslagsbehovet ökar av konjunkturbetingade och befolkningsrelaterade faktorer. Effekterna av dem kompenseras av nedskärningarna i utgifterna. Räknat i 2018 års nivå står de nya sparbesluten inom förvaltningsområdet för ungefär 355 miljoner euro. Tillsammans med de tidigare beslutade sparåtgärderna stiger beloppet till cirka 615 miljoner euro. Där ingår förslaget att lyfta över det finansiella ansvaret för arbetsmarknadsstödet på kommunerna.

De nya utgiftsbesparingarna är bestående och de drabbar bland annat inkomstrelaterade arbetslöshetsersättningar (-50 mn euro), barnbidrag (-110 mn euro), sjukförsäkringsersättningar (-25 mn euro) och läkemedlersättningar (-26 mn euro). Indexhöjningarna kopplade till folkpensionsindex och ArPL kommer nästa år i de flesta fall att vara 0,4 procent. Det är den överenskomna nivån från arbetsmarknadsuppgörelserna.

Med reformerna i regeringens tillväxtpolitiska program och arbetsmarknadsorganisationernas sysselsättnings- och tillväxtpakt ökar statens utgifter för arbetslöshetsersättningar med 68,6 miljoner euro redan från och med i år. Samtidigt minskar statsandelen till kommunernas kostnader för grundläggande försörjning med 1,8 miljoner euro. De sysselsättningsökande åtgärderna tar fasta på längre arbetsliv och lägre nivå på den strukturella arbetslösheten. Åtgärderna tar sikte på att få arbetsmarknaden att fungera bättre och målet är att minska den strukturella arbetslösheten och effektivisera tjänster-

na. Reformerna av lagstiftningen gäller bland annat långvarigt sysselsättningsstöd, sociala företag, servicecenter för arbetskraft, lönesubvention och kommunernas roll i ansvaret för att ordna och finansiera arbetsmarknadsstödet för långtidsarbetslösa. Pengar avsätts för förslagen från arbetsgrupp som utrett möjligheterna att förbättra sysselsättningen vid partiell arbetsoförmåga. Det betyder att statens andel av utgifterna för sjukförsäkringen ökar (5,3 mn euro 2016, 18,8 mn euro 2017 och 29,1 mn euro 2018).

Kommunernas uppgifter

Den ökade efterfrågan på social- och hälsovård när befolkningens medelålder stiger och nedskärningarna i statsandelarna ökar kraven på den kommunala ekonomin. För att balansera upp den kommunala ekonomin kommer det att gallras i kommunernas skyldigheter och uppgifter. Anpassningsåtgärderna förväntas stärka kommunernas finansiella ställning med 2 miljarder euro räknat i 2017 års nivå. Åtgärderna visar att det behövs reformer för att förbättra både produktiviteten och effekterna i basservicen.

Statsandelen till kommunerna för basservice kommer att öka med 126 miljoner euro räknat i 2015 års nivå i syfte att förbättra social- och hälsovården. I beloppet ingår sparbetinget på 19 miljoner euro. Största delen av ökningen, 82 miljoner euro på 2015 års nivå, går till att verkställa äldreomsorgslagen. Anslaget på 9,4 miljoner euro för att utveckla resten av social- och hälsovården går till att verkställa den nya socialvårdslagen. På årsbasis avsätts det 13,1 miljoner euro för att utveckla elev- och studerandevården.

Från och med 2017 är det Folkpensionsanstalten som ska beräkna och betala ut grundläggande utkomststöd. Kommunernas utgifter beräknas sjunka med 79 miljoner euro. Enligt uppgifter till utskottet minskar statsandelen med 23,4 miljoner euro om året. Besparingen minskar av att underutnyttjandet av utkomststödet minskar. Förmånsutgifterna för det grundläggande utkomststödet beräknas öka så att statsandelen för kostnaderna stiger med 20 miljoner euro. Dessutom ökar FPA:s administrativa kostnader, som

ersätts av staten, med uppskattningsvis 20 miljoner euro.

Hemvårdsstödet går till den förälder som tar hand om barnet hemma och rätten till stödet delas lika mellan båda föräldrarna. Reformen träder i kraft fullt ut 2018 och då minskar statsandelen med 19 miljoner euro. Kommunernas utgifter beräknas minska med 64 miljoner euro från och med 2018. Från 2018 ökar utgifterna för dagvård med uppskattningsvis 130 miljoner euro till följd av reformen. Statsandelen utgör 39 miljoner euro av beloppet. Statens utgifter för arbetslöshetsersättningar beräknas stiga med 45 miljoner euro från och med 2018. Samtidigt ökar arbetsmängden och kvinnorna får en bättre position på arbetsmarknaden tack vare reformen. Därmed ökar skatteinkomsterna.

Det strukturpolitiska programmet innefattar ett flertal åtgärder med betydande kostnadseffekter. Bland dem märks mer generösa behörighetskrav, inskränkningar i slutenvård och reformer av jourssystemet, men också avskaffad arkivering av patientdata på papper. Alla strukturåtgärder kunde emellertid inte vägas in i rambeslutet.

Reformen av social- och hälsovården beräknas ge en tydlig produktivitetsförbättring i den kommunala ekonomin. För att kostnadsökningen ska mattas av permanent krävs det en stark nationell styrning, och det ingår i det nya systemet. Det är viktigt, anser social- och hälsovårdsutskottet, att regerings- och oppositionspartierna har kunnat enas om strategierna i reformen som underlag för det kommande arbetet med att slå samman social- och hälsovården och den specialiserade sjukvården. Reformen medverkar till större jämlikhet i vården, raserar de administrativa skrankorna och minskar produktivitetsskillnaderna mellan olika typer av tjänster. Vidare kan fokus mer sättas på prevention och åtgärder för att minska skillnaderna i välfärd och hälsa.

Det är också angeläget att vi så snabbt som möjligt kan avveckla systemet med anslag från många olika budgetmoment.

Instituten inom förvaltningsområdet

I utlåtandet om det förra rambeslutet behandlade utskottet besparingarna för instituten inom förvaltningsområdet (ShUU 6/2013 rd). Det omfattande sparbetinget ändrar i grunden forskningen och utvecklingen inom förvaltningsområdet och påverkar institutens lagstadgade uppgifter. En utredning från Institutet för hälsa och välfärd visar att finansieringen via budgeten minskar med drygt 18,6 miljoner euro (27 % i 2013 års nivå) när produktiviteten minskar, forskningsinstituterna reformeras och anslagen till sektorsforskningen reduceras.

Statens andel av Folkpensionsanstaltens omkostnader sänks med 10 miljoner euro. Det innebär cirka 14,5 miljoner euro mindre i omkostnader. Drar man av beloppet på personalkostnaderna, betyder det att ungefär 310 årsverken måste bort. Risken är att kundtjänsten försämrats och att till exempel handläggningstiden för förmånsansökningar blir längre.

Besparingarna måste ses i ett helhetsperspektiv och tidigare besparingar beaktas i bedömningarna, påpekar utskottet. Vidare är det viktigt att vi har stark forskningsdokumentation att bygga besluten på, anser utskottet och påminner om att instituten måste ha tryggade verksamhetsmöjligheter också av den anledningen att det måste gå att utvärdera effekterna av de social- och hälsovårdspolitiska besluten.

Ställningstagande

Social- och hälsovårdsutskottet anför

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

ShUU 2/2014 rd — SRR 4/2014 rd

Helsingfors den 7 maj 2014

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Juha Rehula /cent
medl. Sanni Grahn-Laasonen /saml
Johanna Jurva /saf
Laila Koskela /saf
Merja Kuusisto /sd (delvis)
Sanna Lauslahti /saml
Lasse Männistö /saml

Hanna Mäntylä /saf
Annika Saarikko /cent
Hanna Tainio /sd
Anu Vehviläinen /cent
Ulla-Maj Wideroos /sv
Erkki Virtanen /vänst
ers. Pauli Kiuru /saml (delvis).

Sekreterare var

utskottsråd Harri Sintonen.

AVVIKANDE MENING 1

Motivering

Den statsfinansiella ramen för 2015—2017 kommer att försämba både hållbarheten och strukturererna i vårt välfärdssamhälle. Nedsärningarna och besparingarna slår hårdast mot de allra svagaste i vårt samhälle. Det är en ohållbar linje. Vi i Sannfinländarna har upprepade gånger påpekat vikten av social rättvisa, minskad ojämlikhet, förebyggande åtgärder och mindre skillnader i hälsa och krävt genomgripande och hållbara beslut. Det går inte att genomföra med det rambeslut som regeringen gått in för.

Barnfamiljerna och familjepolitiken

Regeringens familjepolitik ligger ljusår från målen i regeringsprogrammet, där ett av målen är att motverka fattigdom, ojämlikhet och marginalisering. Redan tidigare lade regeringen indexhöjningarna av barnbidragen på is för en viss tid, och därmed minskade transfereringarna till barnfamiljerna med ungefär 38 miljoner euro. Nu vill regeringen nagga alla barnbidrag i kanten och skära bort 110 miljoner. Det är tänkt att vara en bestående anpassningsåtgärd. Redan i dag har det reella värdet sjunkit med 16 euro på mindre än tio år, från 2004 till 2013.

I kombination med de planerade skattechöjningarna och andra nedsärningar kommer de kapade barnbidragen att avsevärt minska barnfamiljernas köpkraft och öka ojämlikheten mellan familjerna. Det är uppenbart att regeringen inte tar den ökande barnfattigdomen och konsekvenserna för barn och unga på allvar. Vi kräver att nedsärningarna i barnbidragen tas tillbaka och att indexhöjningarna återinförs.

Låg- och medelinkomsttagarna drabbas av en rad åtgärder som utan tvivel leder till att familjerna får det sämre ställt. De planerade höjningarna av el- och avfallsskatten kommer att höja boendekostnaderna, medan den höjda självrisken för arbetsresor gör det dyrare att arbeta samtidigt som regeringen föreslår större pendlings-

regioner. Levnadskostnaderna stiger dessutom av att ränteavdraget på bostadslån minskar stegvis i beskattningen och av att barnomsorgsavgifterna höjs, men det vet vi än så länge ingenting exakt om.

Dessutom stiger vårdkostnaderna när självrisken för läkemedelskostnaderna och klientavgifterna höjs. Det i sin tur gör att ojämlikheten och skillnaderna i hälsa ökar ytterligare.

Mindre hälsoskillnader och bättre hälsovård

Regeringen har skurit systematiskt i statsandelarna till kommunerna under hela regeringsperioden. Kommunerna tampas med stora ekonomiska svårigheter. Samtidigt har kommunerna rentav fått nya uppgifter trots att målet borde vara det motsatta. Regeringen har inte gett pengar till de nya uppgifterna för att kommunerna ska kunna ta hand om dem. Primärvården har gått miste om stora ekonomiska resurser när regeringen har skurit i statsandelarna ända från början av regeringsperioden. Ändå uppger regeringen att den vill minska skillnaderna i hälsa. Med de planerade nedsärningarna och åtgärderna hittills går det inte att nå det målet. Tvärtom! Regeringen föreslår fortfarande att anslagen till baservicen ska minska med 40 miljoner euro. Det slår hårdast mot låginkomsttagarna och deras välfärd eftersom den gruppen är mest beroende av den offentliga vården. Likaså kommer den planerade höjningen av klientavgifterna och ersättningarna för läkemedel och andra ersättningar från sjukförsäkringen att drabba låginkomsttagarna mest. Vi i Sannfinländarna anser att sparpolitiken är ohållbar.

Äldre välfärd och äldreomsorgen

När befolkningen åldras ställs samhällsstrukturen inför stora utmaningar i ett flertal hänseenden. Men de får inte leda till större ojämlikhet och mer fattigdom i vårt land. Vi menar att man måste kunna ta tag i problemen med fokus på so-

cial rättvisa. Däremot kan man inte betrakta regeringens strategier som varken hållbara eller rättvisa. Det finns tecken som tyder på att fattigdomen och ojämlikheten bland pensionärer ökar i accelererande takt och det sätter utan vidare spår i de äldres välfärd, livskvalitet och hälsa. Regeringens beslut att avstå från att höja pensionsindex pekar på en stor nonchalans, inte minst mot pensionärer med låga inkomster. Redan nu kämpar många pensionärer med ständiga och svåra problem att försörja sig. Trots det fattar regeringen beslut som späder på de ekonomiska svårigheterna och gör det betydligt svårare att klara av vardagen. Vi Sannfinländare kan inte acceptera regeringens linje i den här frågan. Man bör också komma ihåg att frysningen av pensionsindex och konsekvenserna drabba pensionärer i alla åldrar. Vi anser att alla oberoende av bostadsort och ålder måste garanteras lika möjligheter att delta i samhället och leva ett liv med ekonomisk säkerhet utan att behöva fundera om de ska handla mat, ta ut läkemedel eller betala de obligatoriska räkningarna. Vi anser att pensionsindex inte ska frysas.

Inom äldreomsorgen håller det på att ske ett kraftigt paradigmskifte från slutenvård till hemvård. Med prioritetsändringen räknar regeringen med att spara in 300 miljoner euro. När vården alltmer förläggs till hemmen är det viktigt att genast i början av omläggningen satsa mer på personella resurser.

Vi i Sannfinländarna tycker det är viktigt att kommunerna för att kunna verkställa äldreomsorgslagen på bästa möjliga sätt också får adekvata resurser. Bedömningen av servicebehovet måste göras enligt äldreomsorgslagen, och serviceplanerna för de äldre måste uppdateras. Målet bör vara att de gamla ska kunna behålla sin funktionsförmåga och de får stödåtgärder och service i hemmet i tillräckligt stor omfattning för att kunna bo kvar hemma så länge som möjligt, om de vill.

För att kunna trappa ner slutenvården måste hemvården förbättras, men också närståendevården bli mer samordnad och ges på lika villkor för alla. Redan länge har vi krävt att det på

allvar utreds om FPA kan ta hand om utbetalningarna av stöd för närståendevård.

I det prekära ekonomiska läget har kommunerna sparat in på närståendevården, och det är en ohållbar lösning.

Strukturpolitiska åtgärder

Det finns en del bra förslag i regeringens strukturpolitiska program, men också många bristfälligt och dåligt beredda reformer där de samlade konsekvenserna inte har beaktats.

Vi Sannfinländare motsätter oss ändringar i stödet för hemvård. Familjerna kommer inte att behandlas lika om tiden med stöd delas jämnt mellan modern och fadern. I många familjer kommer det att vara de ekonomiska resurserna som dikterar att pappan inte kan stanna hemma, och allt yngre barn går miste om hemmavård. Den ökade efterfrågan på barnomsorg ger utslag i stigande kostnader för kommunerna; för att inte nämna den ökade belastningen på barnomsorgen, som redan nu är påtaglig och visar sig i bland annat alltför stora daghemsgrupper. Dessutom tror vi att utgifterna för arbetslösheten utan tvivel kommer att stiga med dagens höga arbetslöshet.

Vi anser det viktigt att familjerna får behålla sina valmöjligheter inom barnomsorgen. Familjerna är själva de bästa experterna på sin livssituation, menar vi. Med den föreslagna ändringen fråntar regeringen familjerna deras beslutanderätt. Regeringen presenterar sin reform som ett steg mot större jämlikhet. Men vi i Sannfinländarna anser att familjerna blir ännu mer ojämlika.

Mer generösa behörighetskrav är ett av förslagen i programmet med strukturreformer. Då gäller det att strikt se till att arbetsgivarna inom vården inte ges tillfälle att ersätta närvårdare och primärskötare med vårdassistenter, som har lägre examen.

Vi anser dock det i framtiden kan vara relevant att lyfta över en del biträdande arbetsuppgifter på vårdassistenter, som är en särskild yrkeskategori. Då kan närvårdarnas arbete t.ex. inom äldreomsorgen innefatta mer terapeutiskt och rehabiliterande arbete, som deras utbildning

ger färdigheter för. Vidare anser vi att också socialvården kunde dra nytta av vårdassistenterna. Med gott ledarskap, bra arbetsfördelning och fungerande multidisciplinärt arbete kan man garantera högkvalitativa och klientcentrerade servicekedjor, men också se till att de anställda orkar med sitt arbete och är motiverade. Vi Sannfinländare vill ändå understryka att behörighetsvillkoren inom social- och hälsovården också i fortsättningen måste vara exakt reglerade. Det är

av stor vikt för bland annat patientsäkerheten och när det bestäms vilka klientgrupper som ska ingå i socialvården.

Avvikande mening

Vi anför

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors den 7 maj 2014

Hanna Mäntylä /saf
Johanna Jurva /saf
Laila Koskela /saf

AVVIKANDE MENING 2

Motivering

Det faktum att Vänsterförbundet gick med i statsminister Katainens sexpartiregering berodde i hög grad på att partierna nådde en samsyn om att höja de lägsta sociala förmånerna och i ett bredare perspektiv att krympa inkomstgapet bland finländarna. Dessutom kom regeringspartner överens om att anpassningen av statsfinanserna till hälften ska bestå av skattehöjningar och till hälften av utgiftsminskningar.

I det gemensamma programmet från 2011 beskrev regeringen sina spjutspetsar så här:

"Tre centrala helheter är gemensamma för regeringens verksamhet och allt beslutsfattande. Dessa helheter omfattar bekämpning av fattigdom, ojämlikhet och utslagning, stabilisering av den offentliga ekonomin samt stärkande av en hållbar ekonomisk tillväxt, sysselsättning och konkurrenskraft."

Med vår regeringsmedverkan åtog vi oss att vara med och balansera upp de offentliga finanserna väl medvetna om att hyggliga offentliga finanser är de fattigas bästa vän. Vi accepterade de tråkiga besluten eftersom de fattiga vid alla förhandlingar fram till nu fått mer än de förlorat. Fram till mars i fjol höll sexpartiregeringen Katainen fast vid den gemensamt överenskomna konstellationen: de allra mest utsatta ska inte få sina förmåner nedskurna.

Vår bedömning är att de övriga regeringspartierna ändrade sin linje väsentligt i ramförhandlingarna och samtidigt bestämde sig för att bli en fempartiregering. I rambeslutet från i våras tog regeringen första gången mer av låginkomsttagarna än den gav dem. Nedskärningarna i barnbidragen och läkemedelsersättningarna och frysningen av indexen för arbetslösa, pensionärer, sjuka och studerande slår hårdast mot de allra svagaste.

Beslutet att frysa indexen för sociala förmåner

Jag tycker det var extra beklagligt att regeringen bestämde sig för att frysa pensionsindex. I kombination med nedskärningarna i barnbidragen var detta ett viktigt skäl till att Vänsterförbundet tog beslutet att lämna regeringen Katainen.

Frysningen av indexen för sociala förmåner sänker självfallet pensionärernas levnadsstandard eftersom det reella värdet på pensionerna sjunker. Men många andra förmåner är kopplade till pensionsindex. Arbetslösa och funktionsnedsatta får utan vidare lägre levnadsstandard när arbetsmarknadsstödet, de inkomstrelaterade arbetslöshetsersättningarna och förmånerna vid funktionsnedsättning inte indexjusteras i takt med att priserna stiger. Det finns inga godtagbara skäl till sådana beslut.

Bland annat följande minimiförmåner är kopplade till folkpensionsindex:

- folkpensioner (ålders-, sjuk- och familjepensioner) inklusive barnförhöjningar samt garantipension
- förmåner vid funktionsnedsättning och fronttillägg
- grunddagpenning vid utkomststöd för arbetslösa, omställningsskyddstillägg, arbetsmarknadsstöd, barnförhöjningar vid utkomststöd för arbetslösa, utbildningsförmåner vid utkomststöd för arbetslösa, vuxenutbildningsstöd, alterneringsersättning, grundstöd för sysselsättning
- grunddelen till utkomststöd
- grundunderstöd till militärunderstöd
- kompletteringsdelen till avträdelsestöd, minimidagpenningar inom sjukförsäkringen och vid rehabiliteringspenning, gränsen för den årliga självriskan för läkemedelskostnader
- barnbidrag, vårdpenningen till stöd för hemvård och privat vård av barn och partiell vårdpenning
- klientavgifter inom social- och hälsovården och avgiftstaket

- den högsta avgiften för fritid vid närståendevård
- avdrag för pensionsinkomst enligt inkomstskattelagen — skyddat belopp enligt utökningsbalken.

Bland dessa förmåner uteslöt regeringen grunddelen för utkomststödet, medan indexen för barnbidragen enligt ett tidigare beslut kommer att vara oförändrade helt och hållet fram till 2015.

Frysningen av indexen för de sociala förmånerna innebär utifrån tillgängliga indexuppgifter ett bortfall på ungefär 330 miljoner euro om året i köpkraft om man utgår från att pensionerna, ersättningarna och förmånerna uppgår till cirka 30 miljarder euro. De närmaste tio åren kommer bortfallet i sociala förmåner att ligga på ungefär 3,5 miljarder euro eftersom den reella köpkraften i fortsättningen kommer att permanent ligga på en lägre nivå till följd av indexsänkningarna.

En indexfrysning som minskar köpkraften är minst sagt tvivelaktig om man ser till de offentliga finanserna, eftersom skatteinkomsterna minskar mer än man sparar in i offentliga utgifter. Med indexnedsänkningar i de här förmånerna minskar statens utgifter bara med cirka 68 miljoner euro 2015, men när den beskattningsbara arbetsinkomsten samtidigt sjunker minskar skatterna på arbetsinkomster och inkomsterna av sjukvårdspremier till FPA, likaså konsumtions-skatterna när köpkraften minskar, med uppskattningsvis samma belopp. Kommunförbundet uppskattar att kommunerna går miste om cirka 100 miljoner euro i skatteinkomster när indexen fryses.

Beslutet att ändra kurs i familjepolitiken

Regeringens beslut att sänka barnbidragen vid ramförhandlingarna i mars 2014 innebär följande:

- Barnbidraget på 104,10 euro i månaden för familjer med ett barn sjunker till 96,48 euro i månaden (- 7,71). Familjer med ett barn går alltså miste om 92,54 euro om året.

- Barnbidraget på 219,32 euro i månaden för familjer med två barn sjunker till 203,09 euro i månaden (- 16,23). Familjer med två barn går alltså miste om 194,76 euro om året.
- Barnbidraget på 366,23 euro i månaden för familjer med tre barn sjunker till 336,13 euro i månaden (- 25,07). Familjer med tre barn går alltså miste om 361,20 euro om året.

Dessutom ingår det i rambesluten att statliga avgifter justeras och att klientavgifterna inom social- och hälsovården höjs. Det beräknas ge en besparing på 150 miljoner euro.

Frågan om vad beslutet att skära ner barnbidragen har för konsekvenser måste bedömas i ljuset av att regeringen redan tidigare och återigen fattar beslut som ökar barnfamiljernas utgifter och minskar deras inkomster. En stor del av neddragningsbesluten från ramförhandlingarna drabbar nämligen barn och barnfamiljer. Exempel på andra beslut med samma konsekvenser är bland annat de höjda bränsleskatterna som påverkar priserna inom kollektivtrafiken och utgifterna för att använda egen bil, nedsänkningen i avdraget för arbetsresor samt en del beslut som höjer boendekostnaderna, bland annat det minskade avdraget för bostadslån som stramar åt inkomstskatten.

Hållbarhetsgapet krymper inte av att man drar ner i förmånerna för barn och barnfamiljer. I ett konjunkturläge då vi är alltmer beroende av konsumtion här hemma minskar barnfamiljernas köpkraft ytterligare av regeringens beslut.

Nedsänkningarna i barnbidragen är ett led i ett större paket som innebär att familjerna får det sämre ställt och servicen försämras. Redan nu är det reella värdet på barnbidragen betydligt lägre än för tjugo år sedan. Redan tidigare gick regeringen in för att frysa indexhöjningarna på barnbidragen 2013—2015. Nu minskar barnbidragen med ytterligare 110 miljoner euro.

Framför allt arbetslösa barnfamiljer blir hårt trängda när arbetslöshetsersättningar skärs ner samtidigt som barnbidragen. Dessutom stramas deras ekonomi åt av att levnadskostnaderna stiger när det blir dyrare att bo och resa.

Ingen reform av läkemedelsersättningarna

Strategin i ramförhandlingarna våren 2014 betyder i klartext att regeringen överger de viktigaste strategierna som finns inskrivna i regeringsprogrammet för att reformera läkemedelsersättningarna. I programmet står det så här:

"Systemet med läkemedelsersättning ändras så att särskilt personer som använder många läkemedel drar nytta av ersättningarna. I samband med detta säkerställs att inte kostnaderna utgör ett hinder för låginkomsttagare att få nödvändig läkemedelsbehandling."

Rambeslutet spolierar det nya förslaget om en reform av läkemedelsersättningarna. I regeringsförhandlingarna kom vi överens om att ersättningarna ska ses över. Meningen var att de som ofta är sjuka och de som har låga inkomster ska få bättre villkor, medan de som bara då och då är sjuka får lite sämre förmåner. Efter en lång arm-

brytning lyckades regeringen enas om att sänka avgiftstaket och höja den lägsta ersättningsgruppen från 35 till 45 procent. Reformen hade kunnat finansieras genom att det hade införts en årlig självrisk på 40 euro för alla som fyllt 18 år.

Men vad gör regeringen? Den höjde självrisken till 50 euro och sänkte nästan inte alls avgiftstaket. Inte heller ersättningsprocenten höjdes som planerat. Så i stället för att ge människor med många sjukdomar och personer med låga inkomster bättre förmåner gjorde regeringen tvärtom.

De kunde vi inte godta då och det godtar vi inte heller nu.

Avvikande mening

Jag anför

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors den 7 maj 2014

Erkki Virtanen /vänst

AVVIKANDE MENING 3

Motivering

Ramredogörelsen 2015-2018 från regeringen Katainen är en krass läsning. Regeringens åtgärder för att täppa till hållbarhetsgapet och förbättra ekonomin och sysselsättningen räcker inte till. Det ena viktiga beslutet efter det andra har skjutits på framtiden eller fått självdö. Reformen av social- och hälsovården har nu kommit ett steg framåt utifrån parlamentarisk beredning. Regeringen har misslyckats i sitt viktigaste uppdrag, nämligen att lyfta Finland mot ny tillväxt. Vi har inte kommit någon vart med att förlänga arbetslivet. Därför är vi i det läget att regeringen måste försämla livsvillkoren för de som redan nu har det allra sämst ställt.

Regeringen skär i den kommunala servicen med flera hundra miljoner euro. På till exempel slutenvården för äldre vill regeringen spara in 300 miljoner euro. Det är förenligt äldreomsorgslagen, men samtidigt måste man se till att det finns resurser för att bygga ut andra vårdformer som närståendevården. Det behövs också adekvata anslag för rehabilitering av veteraner.

Mitt i allt detta påförs kommunerna nya uppgifter och skyldigheter. Centerns grupp i social- och hälsovårdsutskottet kräver att kommuner tillförsäkras adekvata resurser samtidigt som de påförs nya uppgifter.

Skär inte i familjeförmånerna

Regeringen låter barnfamiljerna betala notan för sin misslyckade finans- och sysselsättningspolitik. Den här regeringen har inte haft någon samlad bild av familjepolitiken. De tre år den har funnits har kantats av en ostrukturerad och rörig familjepolitik. Det finns ingen tydlig syn på eller kunskap om barnfamiljernas vardag och vad som påverkar den, exempelvis service och transfereringar.

Under valperioden har familjerna drabbats av många och orättvisa besparingar och försämringar. De lägsta föräldrapenningarna släpar ef-

ter arbetsmarknadsstödet. Barnbidragen har inte indexjusterats. Stick i stäv med regeringspartiernas utfästelser har daghemmen, skolan och social- och hälsovården skurits ner med flera miljarder. Stödet för hemvård kvoterar och den subjektiva rätten till barnomsorg kringkärs. Dessutom höjs barnomsorgsavgifterna. Regeringen försvårar vardagen för familjerna. Den förefaller inte lita på att familjerna själva är experter på att ordna sina liv. Också den länge efterlysta lagen om förskoleverksamhet riskerar att inte bli mer än ytskrap.

Vi i Centerns utskottsgrupp motsätter oss kvotering av stödet för hemvård eftersom det försvårar vardagen för familjerna och dessutom är ett orealistiskt förslag ekonomiskt och sysselsättningsmässigt. I fortsättningen ska man inte få stöd om barnet vårdas hemma av någon annan än en förälder, t.ex. en far- eller morförälder.

Följderna av att regeringen tvingar fram en uppdelning av stödet går inte att kontrolleras. Den kommunala barnomsorgen får potentiellt sett ta hand om upp till ca 24 000 nya barn, och ungefär 15 000 är under tre år. Det innebär en extra kostnad på 250—300 miljoner euro för kommunerna. Att ändra stödet för hemvård kräver stora ansträngningar att få arbetskraft och tillräckligt med lämpliga lokaler. Om alla de barn som berörs av regeringens planer ska få kommunal barnomsorg, behöver daghemmen över 5 000 nya anställda med rätt utbildning. Bara grupperna för barn under tre år behöver nästan 4 000 nya barnskötare. Kommunerna drabbas i vilket fall som helst av mycket höga kostnader, även om inte alla barn som berörs av den planerade reformen övergår till kommunal barnomsorg. Det är uppenbart att nedskärningarna i stödet för hemvård av barn inte på minsta sätt tjänar regeringens mål att minska kostnaderna för kommunal verksamhet med en miljard euro senast 2017.

Regeringens beslut är maskerad som jämställdhetsfrämjande åtgärd och bygger på ren och skär tro. Regeringens kostnadskalkyl base-

rar sig i hög grad på att fler fäder i fortsättningen ska ta hand om barnen hemma. Antagandet är att fäderna ska stanna hemma i 10 procent av de fall när mödrarna har utnyttjat sin maximala tid. Ändå är det höljt i dunkel hur mödrarna kommer att göra när stödet upphör om de inte har ett jobb att återvända till. Enligt beräkningarna skulle cirka 5 400 mödrar få utkomstskydd för arbetslösa, vilket ökar utgifterna med 45 miljoner euro på årsbasis.

Centern konstaterar att tvång inte motiverar ett dugg fler fäder att stanna hemma, om det handlar om att försörja familjen genom förvärvsarbete. Ett verkligt val mellan förvärvsarbete och barnomsorg kan vara aktuellt bara om föräldrarna har lika stora inkomster.

I rambeslutet tullar regeringen också på barnbidragen och vill minska dem med 8 euro i månaden. Nedskärningen gäller vartenda ett barn varenda månad. Det känns i ekonomin när inkomsterna är låga. Vi kan inte acceptera en sådan nedskärning. Det finns andra sätt att få ihop de 110 miljoner euro som måste sparas in. Regeringen måste låta bli att höja läropliktsåldern och att kvotera stödet för hemvård. Eller så kan tobaksskatten höjas eller företagsstöden naggas lite i kanten. Då behöver barnbidragen inte sänkas.

Längre arbetsliv

Längre arbetsliv är en av de viktigaste strukturella åtgärderna för att rätta till hållbarhetsgapet i de offentliga finanserna. Finansministeriet bedömer att en förlängning av arbetslivet med i snitt två år skulle minska hållbarhetsgapet med 1,4 procentenheter. Enda sättet att få en stabil finansiell grund för vård, skola och omsorg är att höja sysselsättningsnivån och förlänga arbetslivet.

Det krävs konkreta beslut för snabbare studier, bättre arbetsliv, tryggad arbetshälsa och reformer i pensionssystemet, om människor ska kunna arbeta kvar längre. Med sin obeslutsamhet har regeringen förlorat värdefull tid att fatta de nödvändiga besluten om längre arbetsliv. Extra knivigt verkar det ha varit att få till stånd en pensionsreform. Så regeringen vältrar över be-

sluten och de nödvändiga reformerna på nästa regering.

För att förlänga arbetslivet måste ett flertal åtgärder samverka. Kvaliteten i arbetslivet måste förbättras och de anställda måste ges möjligheter att behålla arbetsförmågan. Ju bättre arbetsförmågan är, desto större är motivationen att fortsätta arbeta. Vi måste hålla ett öga på hur personer över 55 år står sig på arbetsmarknaden och se till att de orkar med arbetet. Deras kompetens och erfarenhet måste ses som en resurs som kan utnyttjas för att handleda nya anställda. Arbetslivet måste bli mer flexibelt och deltidsarbete bli vanligare. Dessutom måste social trygghet och beskattning samordnas bättre. Målet måste vara att skapa en enkel socialförsäkring som sporrar till arbete.

Människor med partiell arbetsoförmåga måste få bättre möjligheter att komma ut på arbetsmarknaden. Samtidigt behövs det övergripande reform av rehabiliteringen. Om man ser över rehabiliteringssystemen, kan man förebygga arbetsoförmåga och bättre utnyttja personer med partiell arbetsförmåga i arbetslivet, anser vi.

Pensionsreformen är en fråga om rättvisa mellan generationerna. Vi måste kunna garantera kommande generationer trygghet på ålderdomen, alltså pension. Högre pensionsålder handlar inte bara om makroekonomi utan också om pensionerna för de som nu kommer in i arbetslivet och för kommande generationer. Det handlar om förtroende, ett trovärdigt system och ett fungerande pensionssystem. Vi lever allt längre och det faller sig därför naturligt att pensionsåldern kopplas till den förväntade livstiden. Beslutet om högre pensionsålder måste fattas så snabbt som möjligt, men själva reformen genomförs stegvis och med eftertanke.

Stöd för närståendevård via FPA

Närståendevården är en viktig del av äldreomsorgen. Ungefär en miljon finländare hjälper regelbundet någon närstående, visar undersökningar. I Finland finns det uppskattningsvis 300 000 fall av närståendevård och 60 000 av dem är både bindande och krävande. Men bara i en liten del av fallen har de närstående rätt att få lagstad-

gat stöd. I lagen om närståendevård definieras närståendevårdare som en person som ingått avtal med kommunen om närståendevård av en närstående. Det finns ungefär 40 000 närståendevårdare som fått ett beslut om stöd för närståendevård.

Närståendevården är på många sätt ett meningsfullt och mänskligt sätt att ta hand om en närstående och en väsentlig del av vården och omsorgen om äldre. Genom närståendevård sparar samhället in ungefär två miljarder euro. Många gånger är närståendevårdaren själv till åren kommen. Följaktligen är det av största vikt att närståendevårdarna får hjälp med att klara av vården.

Stödet för närståendevård måste skyndsamt föras över på Folkpensionsanstalten, anser vi. Det är enda sättet att se till att varje närståendevårdare får adekvat stöd oberoende av hemkommun. Med större satsningar på närståendevården kan vi få bukt med det ökande vårdbehovet när slutenvården trappas ner.

Snabbare tag i reformen av vårdfinansieringen

Social- och hälsovården har fungerat bra, men nu riskerar den att segregeras och förfalla. Skillnaderna i hälsa mellan befolkningsgrupperna börjar bli oroväckande stora. En del föredrar att anlita privata läkarstationer framför att köa till hälsostationerna eftersom de förlorat förtroendet för den offentliga vården. Men alla kan inte välja var de får sin vård. Den offentliga social- och hälsovården är den enda sociala tryggheten som människor med lägre inkomster och många sjukdomar har. Arbetet med att utveckla verksamheten måste ligga på en helt annan nivå. Det gäller att framför allt satsa på att förbättra primärvården. Dessutom måste informationssystemen bli kompatibla. Vidare måste arbetsfördelningen mellan aktörerna moderniseras för att den utbildade personalen ska kunna koncentrera sig på det arbete som de har kompetens för. Vi talar här om hundratals miljoner euro som kunde användas på det allra viktigaste, nämligen på att upprätthålla och förbättra människors välfärd.

Sättet att ordna och finansiera social- och hälsovården måste ses över. Det ska vara en reform som garanterar jämlikhet och rättvisa i hela landet. Människor måste ges verkliga möjligheter att välja när de behöver vård. Den parlamentariskt beredda vårdreformen måste genomföras på det sätt som partiledarna kom överens om den 23 mars 2014.

Vid sidan av de administrativa reformerna behövs det en ny finansieringsmodell. Den nuvarande modellen med finansiering från många olika kostnadsställen måste omprövas och ses över. Pengarna måste i stället komma från ett ställe. Som det är nu betalar kommunerna, staten, FPA och patienterna själva för vården. Dessutom betalar arbetstagarna och arbetsgivarna en del av kostnaderna. I dag händer det alltför ofta att ansvaret för vården och kostnaderna bollas mellan olika aktörer. Ingen har det samlade ansvaret för att hälso- och sjukvården ska fungera.

Finansieringsmodellen måste vara motiverande för både vårdgivaren och vårdtagaren. Vårdgivaren måste ta ett samlat ansvar för människan. Pengarna för den ansvariga parten kan komma från de nuvarande statsandelarna för kommunerna, en förutsebar kostnadsandel för kommunerna och klientavgifter. Verkställigheten av sjukförsäkringsersättningarna, som i dag består av läkararvoden, arvoden för stödtjänster och reseersättningar, kan föras över på den som ordnar vården. Utbetalningen av dagpenningarna från sjukförsäkringen (som har ett direkt samband med att undersökning och behandling sätts in vid rätt tidpunkt) och läkemedelsersättningar måste ingå i arbetet med finansieringsreformen.

Vi anser att den brett sammansatta parlamentariska arbetsgruppen måste bli klar med sitt förslag till finansieringsmodell inom utsatt tid. Då kan parterna i nästa regeringsförhandlingar fatta besluten om modellen.

Garanterad kvalitet på sektorsforskningen

Det behövs högkvalitativ och heltäckande forskning som underlag för besluten. Beslutsfattande ska alltid bygga på fullgod och grundlig kunskap, expertis och beredning. Men nu är forsknings- och utredningsarbetet vid sektorsforsk-

ningsinstituten i riskzonen, likaså deras expertstöd till beslutsfattarna och möjligheterna att klara av de lagstadgade uppgifterna. Regeringen skär ner anslagen till instituten med tiotals miljoner euro och det betyder utan vidare att tusentals anställda kommer att sägas upp. Möjligheterna att få utomstående finansiering blir sämre med större uppsägningsrisk som följd.

Ohållbar överföring av intäkterna från Penningautomatföreningen

Enligt rambeslutet för 2013—2016 vill regeringen avsätta en del av avkastningen från Penningautomatföreningen till allmänna moment i budgeten. I fjol var beloppet 10 miljoner euro, i år är det 20 miljoner euro och nästa år stiger beloppet till 30 miljoner euro. Dessutom har regeringen fixerat utdelningen av medel från Penningautomatföreningen vid 308 miljoner euro fram till 2017.

Överföringen av medel från Penningautomatföreningen äventyrar verkställigheten av lotterilagen och är ett hot mot den tredje sektorns framtid. Social- och hälsovårdsorganisationerna spelar en viktig roll för stödet till de som har det sämre ställt. När kostnaderna stiger, till exempel personalkostnaderna, minskar bidragen till organisationerna till följd av regeringsbeslutet.

Med avseende på spelmonopolet är det en stor risk att avkastningen från RAY används för andra ändamål än de som finns inskrivna i lotterilagen. Vi i Centern anser att det är en ohållbar väg att, som regeringen föreslår, använda avkastningen från RAY till att täcka budgeten. Det kan vi inte godta.

Avvikande mening

Vi anför

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors den 7 maj 2014

Juha Rehula /cent
Annika Saarikko /cent
Anu Vehviläinen /cent